

TÜRK DEVRİMİ ve YÜKSEK ÖĞRETİM GENÇLİĞİ*

Doç. Dr. Özer OZANKAYA**

Yüksek öğrenim yıllarını geride bırakanlar, hem ciddi bir şekilde öğrenilmesi gerektiği vurgulanan, hem de geçiştirilerek okutulan Devrim Tarihi dersini anımsalar gerektir.

Şimdi ise, şu soruları sormanın yeridir: Devrim tarihi derslerinde ne öğrendik, ne kaldı aklımızda ve Türk Devrimi gibi tarihte çok önemli bir yer tutan bir olguyu gereği gibi kavrayabildik mi, kavratıldılar mı?

Soruları zihinlerimizdeki olumlu ya da olumsuz yanıtlarıyla birlikte çoğaltmak ve genişletmek mümkündür.

Ozankaya'nın araştırması Devrim Tarihine özgü bu soru-yanıt ikilisine ilişkin bulunmaktadır.

Öğretim üye yardımcıları, 1976 yılında "Türk Devrim Tarihi Öğretimi Araştırması" başlıklı ve "UNESCO Sosyal ve Beşeri Bilimler İhtisas Komitesi Başkanı" imzalı anket formunu — doldurmuşlarsa — anımsayacaklardır.

İşte, Ozankaya'nın anket uyguladığı kitlenin bir bölümünü öğretim üye yardımcıları oluşturmaktadır. Araştırma kitlesinin diğer bölümü ise - çok az sayıda Devrim Tarihi dersini okutan öğretim üyelerinden meydana gelmektedir.

Araştırmayı üç ana kısımda ele alıp değerlendirmek mümkündür:

I. Araştırmanın içeriği ve genel önermeleri,

II. Araştırmanın niteliği,

III. Araştırmanın Devrim Tarihi dersinin okutulmasına ve Türk Devrimine ilişkin gözlemleri, değerlendirmeleri.

I.

Araştırma beş ana bölümden oluşmaktadır.

Bu ana bölümler ; "Araştırmanın Konusu, Amacı", "Araştırmanın Yığını, Yönetimi ve Uygulanışı", "Yüksek Öğrenim Kurumlarında Türk Devrim Tarihi Öğretimi", "Gençlerin Yönelmelerinin Toplumsal Ekonomik Özelliklerine Göre Farklaşması", ve "Sonuç".

Bu beş bölümü izleyen "Ekler" bölümünde ise soru kağıdı gönderilen kurumlar, bu kurumlarla yapılan yazışmalar vd. hususlar yer almaktadır.

Ayrıca, araştırma temel iki ana ve doksanseviz alt çizelgeyi içermektedir.

* Ankara, 1978, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, XVI+196 sahife.

** Ozankaya, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Sosyoloji profesörü.

Araştırmayı bu genel çizgileriyle tanıttıktan sonra, genel önermelerini kısmen eleştirel bir açıdan irdeleyerek biraz daha yakından ele alabiliriz. Yazar, öncelikle Türk Devriminin içerdiği özellikleri konu edinen bir Devrim Tarihi dersinin "geribırakılımlık toplumbilimi" yerine geçebileceğini ileri sürmektedir (s. 7. 19). Yazara göre, Türk Devrim Tarihi bu bağlamda okutulursa, "Devrim Tarihi öğretimi demokrasi kültürünün gelişmesine büyük katkılarda bulunabilir" (s. 23).

Bu noktada şu üç soru akla gelmektedir: Birincisi, devrim tarihi demokrasi kültürünün gelişmesine nasıl katkıda bulunabilir? İkincisi, bu katkının nasıl sağlanacağı açıklık kazanmış olsa bile, haftada bir saat okutulan bir dersle bu ne düzeyde gerçekleştirilebilir? Üçüncüsü ve en önemlisi, devrim tarihi okutmak, okuyanı ideolojik olarak donatmak demektir; demokrasi kültürünün içerdiği en önemli öge ise, çeşitli seçenekleri tartışmak ve bunlar arasında çözüm bulmaktır. Bu açıdan ideolojik donatma — çözüm öğretme arasındaki denge nasıl sağlanacaktır?

Araştırma bu soruların açık bir yanıtı bulunmamaktadır.

Yazarın bir başka önermesi ise, Türk Devriminin gereği gibi okutulmasının ön koşulu *Söylev (Nutuk)*'in geniş ölçüde kaynak olarak kullanılmasıdır (s. 14).

Çünkü, yazara göre, *Söylev* özellikle ilk 16 sayfalık bölümü bir Devrim Toplum biliminin "SONUÇLAR" bölümünü oluşturacak değerdedir (s. 14).

Bu iki önermenin birleştiği bir çerçeve önerme ise, Türk Devrim Tarihinin tüm eğitim basamaklarında niçin zorunlu ve yararlı olacağına ilişkindir:

" Türk yüksek öğretim kurumlarında okutulmakta olan Türk Devrim Tarihi dersi, uzmanlaşma alanı ne olursa olsun tüm yüksek öğrenim gençliğine hem Türk toplumu hem de çağdaş dünya koşulları, bu koşulların oluşum, işleyiş ve değişimindeki etkenler ve düzenlilikler konularında gerekli temel kavramları ve bilgileri kazandırabilecek bir 'örnek olay incelemesi' niteliğindedir" (s. 2).

II.

Araştırma, yalnız yüksek öğretim kurumlarında yapılan Devrim Tarihi öğretimi ilişkin bulguları yansıtmaktadır. Önceki öğrenim basamaklarında nasıl okutulmakta olduğuna ilişkin yalnızca bir kaç dolaylı bulgu sözkonusu olmaktadır (s. 2).

Dolayısıyla, araştırmanın kitlesini de yüksek öğretim gençliğinin oluşturacağını beklemek doğaldır. Oysa, araştırma iki ayrı kesimi kapsamaktadır. Öğretim yardımcıları ve Devrim tarihini okutan öğretim üyeleri.

Araştırmanın da bu iki kesim içinde öğretim yardımcıları (asistanlar) na uygulanan anketten çıkan sonuçlara dayanması sözkonusudur. Tabii bu husus, her şeyden önce, araştırmanın başlığıyla çelişmektedir. Herhalde yüksek öğretim gençliğinden anlaşılan öğretim yardımcıları değil, öğrencilerdir.

Yazar neden öğrencileri değil de öğretim yardımcılarını seçtiğini şu varsayım çerçevesinde açıklamaktadır:

"... son yıllarda yüksek öğrenim kurullarının içine düşürüldüğü güvensizlik ortamında, öğrenciler arasında böyle bilimsel nitelikte araştırmaları geçerli ve güvenilir sonuçlar alabilecek kapsam ve nitelikte gerçekleştirebilmenin güçlükleri..."

Bunun yanında, araştırmanın öğretim yardımcılarını kapsamasının bazı üstünlükleri de ileri sürülmektedir:

" 1) Böylece araştırma yalnız genel olarak öğrenci yığınlarının bu konudaki

yönelimlerini yansıtan bir çalışma olmanın ötesine geçmiş, yakın gelecekte Türk yüksek öğretim kurumlarının asıl öğretim kadrolarını oluşturacak olan... stratejik önemde bir kesimin Türk Devriminin öğretimi ve nitelikleri konusundaki yönelimlerini aydınlatmayı amaçlayan bir araştırmaya dönüşmüştür" (s. 26).

Bu noktada belirtelim ki galiba bu zorunlu bir dönüşüm olmuş.

" 2) ... Öğretim yardımcısı gençlerin siyasal yönelimlerinin genel öğrenci yığınınına göre daha durağanlaşmış, gelip-geçici nitelikten uzaklaşmış yönelimler olduğu düşünülebilir" (s. 26).

" 3) Yüksek öğrenim kurumlarında öğretim yardımcısı olan gençlerin ortalamasının üzerinde bir başarı ve yetenek düzeyinden kişiler oldukları varsayımlanabilirse, bu yığının uygulanan biçimiyle Devrim Tarihi öğretiminin daha öze inen eleştirisi, bu nedenle gerçeğe yaklaşıtııcı bir değerlendirmesini yapabileceği söylenebilir" (s. 27).

Hemen belirtmeli ki, bu varsayımın geçersizliğini bizzat araştırmanın bulguları kanıtlamaktadır.

Örneğin; araştırmaya esas alınan kitle 652 kişidir (soru kağıdı yollananların sayısı ise 3.986'dır. Metodjik olarak değerlendirildiğinde araştırmaya esas alınan kitlenin büyük bir fire verilerek oluştuğu söylenebilir). Bu kitlenin "Devrim Tarihi dersini gördükleri sırada ve daha sonraki yıllarda gençlerin Türk Devrimine ilişkin olarak okudukları kitaplar" çizelgesi şöyle bir görünüm sunmakta bize:

1. Bir kitap okuyanlar	: 58 kişi (%8.9)
2. İki kitap okuyanlar	: 39 kişi (%6.0)
3. Üç kitap okuyanlar	: 16 kişi (%2.4)
4. Dört yada daha çok kitap okuyanlar	: 41 kişi (%6.3)
5. O yıl bu konuda hiç kitap okumamış olanlar	:203 kişi (%31.2)
6. Okudum deyip kitabın yazarını ve/ya da adını bildirmeyenler	: 8 kişi (%1.2)
7. Cevapsız, hatırlamıyorum	:287 kişi (%44.0)

Araştırma kitlesinin öğrenim sonrası yıllarda Devrim Tarihine ilişkin okudukları kitapların oluşturduğu çizelge işeşöyle:

1. Bir kitap okuyanlar	: 77 kişi (%11.8)
2. İki kitap okuyanlar	: 38 kişi (%5.8)
3. Üç kitap okuyanlar	: 39 kişi (%6.0)
4. Dört ya da daha çok kitap okuyanlar.	: 76 kişi (%11.7)
5. Öğrenim sonrasında bu konuda hiç kitap okumadığını bildirenler	:163 kişi (%25.0)
6. "Okudum" deyip kitap ve/ya da yazar adını yazmayanlar	: 9 kişi (%1.4)
7. Cevapsız, hatırlamıyorum diyenler	:250 kişi (%38.3)

Bir başka ilginç çizelge "daha sonraki yıllarda" Söylev'i okuyup okumayanların durumudur:

1. Daha sonra okudukları kitaplar arasında 'Söylev'i ananlar : 44 kişi (%6.7)
2. 'Söylev'den söz etmeyenler + daha sonra hiç kitap okumadıklarını bildirenler + cevapsızlar :608 kişi (%93.3)

Görüldüğü gibi ortalamanın üzerinde bir başarı ve yetenek "öze-inen, eleştirici, gerçeğe yaklaşımcı" olmaya yetmemektedir. Buna çalışkan olma ve toplumsal sorunlara ilgi duyma derecelerini de eklemek gerekmektedir.

Yazarın varsayımlarının aksine böyle şaşırtıcı sonuçlar alınmasının bir nedeni, araştırma kitlesinin %70'inin toplumsal sorunlara ilgi derecesinin az olabileceğini varsayacağımız doğal ve uygulamalı bilimlerde öğrenim görenlerden oluşması olabilir.

İkinci yığın olan Devrim tarihini okutan öğretim üyelerinin sayısı çok az olduğu için onlardan alınan sonuçların anlamsız olduğu söylenebilir.

III.

Anket sorularının bazılarına verilen cevaplar, Devrim Tarihi'nin ne düzeyde okutulduğunu, okutanlara ve okutulanlara ne yararlar sağlayacağını yansıtmaları açısından ilginç sayılabilir.

Örneğin; bir soruya verilen yanıtlardan Devrim Tarihi'nde başvuru okuma kaynaklarının %25.7'sini lise düzeyi için yazılmış ders kitapları, %39.1'ini ders için tutulan notlar oluşturmaktadır (s. 52).

Bir başka soruya verilen yanıtlara bakarak, Devrim Tarihi derslerinde Atatürk ilke ve devrimlerini tartışıp eleştirme olanağının %5.8 oranında "sık sık", %12.1 oranında "ara sıra", %61.2 oranında "çok seyrek ya da hiç", olarak var olduğunu anlıyoruz. Buna %20.9 olan "cevapsız, hatırlamıyorum" oranını da eklemeliyiz.

Yazar, bu sonuçları, "sağlıklı bir demokrasi kültürü kazandırma işlevinin yerine getirilmesinin önlendiği, hem Devrim Tarihi dersine karşı duyulacak ilginin köreltilmesi, hem de çok yanlış ve haksız olarak bu dersin bir 'Aşılama' amacı güden bir dersten başka şey olamayacağı algısına yol açtığı" biçiminde yorumlamaktadır (s. 56).

Bu soruya verilen yanıtlar "Devrim Tarihinin okutulmasının gerekli olup olmadığını sorusunu da gündeme getirmektedir.

Ankete katılanların %71.0'ı (463 kişi) dersin okutulmasını gerekli, %24.4'ü (159 kişi) ise soruya "fikrim yok" ve "cevapsız" olarak karşılarken %0.9'u (6 kişi) da "seçimlik olsun" önerisinde bulunmaktadır.

"Çizelge: I- 36" ve "Çizelge: I- 37" Devrim Tarihi derecelerinin işlenişinde görülen başlıca "eksiklikleri" ve "tutum yanlışlıkları"ni iki bölümde sergilemektedirler (s. 68/69).

Araştırma kitlesinin en büyük oranı (%30.1'i) eksiklikleri, seminer, belge çözümlenmesi, ses - görüntü araçları, yardımcı kaynaklar gibi ilgi çekici araç ve yöntemlerin kullanılmaması; lisedeki içerikle yinelenmesi noktalarında toplamaktadır.

%30.4'ü ise, "konunun neden-sonuç bağlantısı ve toplumsal ekonomik-uluslararası yapıyla ilişkisi içinde bir Devrim Toplumbilimi olarak ele alınmaması; başka devrim hareketleriyle karşılaştırmalı olarak öğretilmemesi"ni "tutum yanlışlıkları" olarak belirtmektedir.

Bir başka soru da Türk Devrimi hareketini Türk toplumu bakımından temel anlam ve önemi düzeyinde nasıl karşılandığına ilişkindir.

Yukarıdaki bir kaç soru bile Devrim Tarihi'nin göstermelik okutulduğunun kısmi kanıtı sayılabilir.

Nitekim yazar da vardığı genel sonuçlardan biri olarak "dersin okutulmasının gençlere doyurucu gelmediği" hususunu vurgulamaktadır (s. 146).

Ama buna karşın, yüksek öğretim kurumlarında Devrim Tarihi derslerinin okutulmasını gerekli görenlerin oranı %71'e yaklaşmaktadır.

Yalnız burada bir noktaya değinmek zorunlu olmaktadır:

Bir kere, dersin okutuluşunda her türlü eksikliğe, tutarsızlığa karşın okutulmasını gene de istemek Kemalizmin bir hâkim ideoloji olmasının doğurduğu bir sonuç olsa gerektir. Eğer böyle olmasaydı, dersin gerekliliğine inanan ve okuma yazmayla haşır neşir olması gereken bu kitle özel gayretlerle eksikliklerini kapatabilirdi. Oysa, bırakın diğer kitapları *Söylev*'i öğrencilik yıllarında olsun, daha sonraki yıllar içinde olsun okuyanlar %10'un altında kalmaktadır.

Sonuç olarak, Ozankaya'nın araştırması, 652 kişiye dayanarak da olsa, Türk Devrimine karşı ilgisizliğimizi, eğitim sistemimizin göstermelik, yapay yanlarını so-
rularımızın sürüp gitmesindeki vurdumduymazlığımızı göstermektedir, diyebiliriz.

Dr. Ali Yaşar SARIBAY*

* Asis. Dr. Ali Yaşar SARIBAY, Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi.